

Nr 227.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa bestämmelser rörande pension för t. f. rektor vid blindundervisningsanstalt; given Stockholms slott den 14 mars 1922.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Olof Olsson.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 14 mars 1922.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden
LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKER-
MAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Olsson anför vidare:

I överensstämmelse med 1908 års riksdags beslut medgav Kungl. Vissa bestäm-
Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 195 häft. (Nr 227.)

melser rörande pension för t. f. rektor vid blindundervisningsanstalt.

Maj:t den 7 juni 1908 att tillförordnad rektor vid institutet för blinda å Tomtebodas, vilken uppnått 65 levnads- och 35 tjänstår, skulle, därest han minst 15 år innehaft rektorsförordnande vid nämnda institut, vara berättigad att i pension uppbära sin lön såsom rektor oavkortad.

Hos Kungl. Maj:t har nu direktionen över institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas hemställt om proposition till riksdagen om sådan ändring i gällande villkor för nämnda rektors pensionering, att den för erhållande av full pension bestämda tjänstaldern av 35 år, nedsattes till 33 år och har direktionen till stöd härför anfört:

För rektors pensionering äro samma villkor gällande som vid tiden för bestämmelsernas tillkomst gällde för pensionering av lärare vid de allmänna läroverken. Med hänsyn härtill och då rektor vid institutet och förskolan för blinda i kompetenshänseende är jämställd med lektor eller adjunkt vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium samt vid bestämmande av rektors löneförmåner enligt gällande stat synbarligen förhållandena vid seminarierna fått tjäna som förebild, synes det vara naturligt, att samma förändring, som nyligen vidtagits för rektorerna såväl vid de allmänna läroverken som vid seminarierna beträffande tjänstaldern för tillerkännande av full pension också kommer till stånd för rektor vid blindläroanstalten, så att ovan angivna tjänstålder sänkes från 35 år till 33 år.

Skolöverstyrelsen har i avgivet yttrande tillstyrkt förevarande framställning samt därvid erinrat om och anfört bland annat följande:

För bedömande av föreliggande ansökning synes det nödvändigt att erinra om huvuddragen av de beslut, som sedan en tid gällt eller nu äro i kraft i avseende å pensionsåldern å ena sidan för rektor vid blindinstitutet å Tomtebodas samt å andra sidan beträffande manliga rektorer vid de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna. Det har nämligen vid flera tillfällen framhållits, att rektor vid blindinstitutet, för vilken redan i § 6 av stadgan för läroanstalter för blinda den 29 maj 1896 (nr 35) stadgas lektors- eller adjunktskompetens, bör i löne- och pensionshänseenden likställas med rektorer vid ovannämnda läroanstalter.

Genom kungörelse den 27 augusti 1904 (nr 42) angående ny löne- och pensionsreglering för lärare och lärarinnor vid rikets allmänna läroverk föreskrevs, dels att annan ordinarie lärare än gymnastiklärare skulle hava rättighet och skyldighet att vid uppnådda 65 levnadsår och 35 tjänstår avgå från tjänsten med pension från allmänna indragningsstaten, dels ock att tillförordnad rektor, som fullgjort de i fråga om ämneslärare för pensions erhållande stadgade villkor och i minst 15 år innehaft rektorsförordnande, skulle vara berättigad att i pension uppbära sin lön såsom rektor oavkortad. Motsvarande bestämmelser för rektor vid folkskoleseminarium återfinnas i mom. 6 av kungörelsen den 27 augusti 1904 (nr 42) om ny löne- och pensionsreglering för lärare vid rikets folkskoleseminarier samt i kungörelsen den 9 juni 1905 (nr 29 sid. 2) angående tillförordnad rektors vid folkskoleseminarium pensionsrätt.

Genom lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11

oktober 1907 (nr 85) bestämdes levnads- och tjänståren för hel pension för de vid blindundervisningsanstalter anställda lärarna till 62 respektive 30 år. Däremot förekom i lagen ingen särskild bestämmelse beträffande rektor vid blindinstitutet. I avseende å bland annat tillförordnad rektor vid allmänna läroverken eller vid folkskoleseminarium föreskrevs i särskild kungörelse sistnämnda dag, att de bestämmelser om pensionsrätt, vilka stadgats genom ovanberörda kungörelser den 27 augusti 1904 och den 9 juni 1905, skulle även efter 1908 års början fortfarande äga giltighet, ävensom att vad i övrigt genom pensionslagen blivit stadgat, skulle i tillämpliga delar gälla en var av dessa rektorer.

På grund av ovisshet, huruvida civila pensionslagen vore tillämplig på rektor vid blindinstitutet, gjordes särskild framställning beträffande dennes pensionsförhållanden hos 1908 års riksdag (proposition nr 70). I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag fann riksdagen bland annat skäl medgiva, att t. f. rektor vid institutet, vilken uppnått 65 levnads- och 35 tjänstår, skulle, därest han minst 15 år innehaft rektorsförordnande vid nämnda institut, vara berättigad att i pension uppbära sin lön som rektor oavkortad. Vid bestämmandet av de levnads- och tjänstår, vid vilka tillförordnad rektor vid institutet skulle vara berättigad till pension enligt nyssnämnda beslut, tillämpades sålunda, i enlighet med vad statskontoret i avgivet yttrande föreslagit, samma grunder, som då voro stadgade för tillförordnade rektorer vid de allmänna läroverken eller folkskoleseminarierna.

I samband med 1918 års löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna bestämdes, att om befattningshavare varit t. f. rektor vid allmänt läroverk eller vid folkskoleseminarium, sådant skulle vid bestämmande av pensionens belopp räknas honom till godo på samma sätt, som om han varit befullmäktigad rektor. Vidare gjordes i anledning av nämnda pensionsreglering sådan ändring av 5 § i civila pensionslagen, att rätten att komma i åtnjutande av hel pension skulle inträda för ämneslärare vid allmänna läroverk och folkskoleseminarier vid 65 levnads- och 33 tjänstår (punkt i).

År 1919 företogs löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid blindundervisningsanstalterna. I det vid propositionen till riksdagen (nr 167) fogade statsrådsprotokollet yttrade föredragande departementschefen (sid. 29) följande: »Vad först angår rektorerna, finner jag billigt, att rektorn vid Tomtebodainstitutet varder i avlönings- och pensionshänseenden jämställd med manlig rektor vid allmänt läroverk och folkskoleseminarium». Enligt riksdagens skrivelse i ämnet (nr 193) gjordes ingen erinran mot förslaget i vad angick pensionsfrågan. Någon bestämmelse i avseende å rätt för rektor vid institutet till hel pension vid lika levnads- och tjänstår som för rektorer vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium har likväl icke blivit införd i 5 § av civila pensionslagen.

Vidare har statskontoret yttrat sig i ärendet och därvid anfört, bland annat:

Enligt stadgandet i 5 § av lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 gäller såsom allmän regel, att rätt för manlig tjänst innehavare att komma i åtnjutande av hel pension inträder vid uppnådda 67 levnadsår och 35 tjänstår. Bland de talrika undantagen från denna regel är emellertid stadgat, att sådan rätt inträder för de vid blindundervisningen anställda

lärare redan vid 62 levnads- och 30 tjänstår. Såsom under förarbetet till nämnda lagstiftning framhölls (se sid. 23 i statskontorets utlåtande av den 9 juni 1905 angående förändrat ordnande av det civila pensionsväsendet, bihang till riksdagens protokoll 1917, 2 saml. 2 avd. 3 band.) är dock detta undantagsstadgande icke avsett att gälla rektorerna vid blindundervisningsanstalterna; utan beträffande dem torde undantagsbestämmelsen i nuvarande moment k) i nämnda paragraf få anses tillämplig, så att rätt att komma i åtnjutande av hel pension inträder för sådan rektor vid 65 levnads- och 35 tjänstår. I detta avseende synes dock bestämmelserna i denna paragraf icke fullt tydliga. Varken rektorerna vid blindundervisningsanstalterna eller rektorerna vid de högre allmänna läroverken, högre lärarinneseminarier och statens folkskoleseminarier finnas särskilt omnämnda utan synas innefattas i det i moment k) använda uttrycket »andra ämneslärare». För sistnämnda rektorer har detta förhållande ingen större betydelse, enär de utan undantag tillsättas medelst förordnande på viss tid, och för sådan t. f. rektor är genom bestämmelser utanför pensionslagen stadgad viss pensionsrätt för den händelse att »han fullgjort de i fråga om ämneslärare för pensions erhållande stadgade villkor» eller såsom det heter i kungörelsen den 19 juni 1919 (nr 509) »tillförordnad rektor skall i samma utsträckning som befullmäktigad rektor vara underkastad bestämmelserna i den civila pensionslagen». Men beträffande de vid blindundervisningsanstalterna anställda rektorerna, av vilka blott rektorn vid Tomtebodainstitutet synes för närvarande tillsättas medels förordnande för viss tid, blir frågan aktuell, om, såsom nu föreslagits, bestämmelse om den för hel pension erforderliga tjänståldern för t. f. rektorn vid nämnda institut ändras till likhet med motsvarande bestämmelse för t. f. rektor vid allmänt läroverk eller seminarium. Då skulle nämligen för t. f. rektorn vid institutet komma att gälla andra bestämmelser i detta avseende än för rektorerna vid övriga blindundervisningsanstalter. Statskontoret, som icke finner anledning till erinran mot den sålunda föreslagna ändringen, anser sig dock böra ifrågasätta, huruvida icke samma bestämmelse bör bli gällande för rektorerna vid de två andra blindundervisningsanstalterna, nämligen förskolan för blindas i Växiö och hantverksskolan i Kristinehamn för blindas. Och då en sådan bestämmelse beträffande befullmäktigad rektor måste inflyta i pensionslagen, som i sammanhang därmed synes böra förtydligas jämväl i fråga om pensionsförhållandena för rektorerna vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, håller statskontoret före, att moment i) av 5 § pensionslagen bör erhålla förslagsvis följande ändrade lydelse: för läkare vid hospital eller asyl för sinnessjuka, rektorer och ämneslärare vid allmänna läroverken, högre lärarinneseminarier och folkskoleseminarierna samt annan övningslärare vid sådan läroanstalt än de under e) särskilt angivna, rektorer vid blindundervisningsanstalterna ävensom för lärare vid skeppsgosseskola: vid 65 levnads- och 33 tjänstår.

I staterna för blindundervisningsanstalterna finnas angivna vissa särskilda pensionsunderlag för rektorerna med föreskrift tillika att, därest befattningshavare varit tillförordnad rektor, sådant skall vid bestämmandet av pensionsbelopp räknas honom till godo på samma sätt, som om han varit befullmäktigad rektor. Denna föreskrift synes dock böra fullständigas med ett stadgande av liknande innehåll som den i förenämnda kungörelse den 19 juni 1919 (nr 509) meddelade föreskrift

angående pensionsförhållanden för tillförordnade rektorer vid de allmänna läroverken m. fl. undervisningsanstalter. Till ovan föreslagna ändring av pensionslagen synes därför böra ansluta sig en fristående bestämmelse av innehåll att vad beträffande pensionsunderlag för rektor vid blindundervisningsanstalt är stadgat skall hava avseende å såväl befullmäktigad som av Kungl. Maj:ts tillförordnad rektor ävensom att tillförordnad rektor skall i samma utsträckning som befullmäktigad rektor vara underkastad bestämmelserna i lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

Departement-
schefen.

Vad först beträffar rektorn vid institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas, framgår av det föregående, att nämnda rektor redan av 1908 års riksdag blivit med avseende på pensionsåldern likställd med tillförordnade rektorer vid de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna. Vidare har sagda rektor blivit av 1919 års riksdag jämställd med nyssnämnda rektorer vid de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna såväl i avlöningshänseende som ock med avseende på pensionsunderlaget, varjämte riksdagen icke haft någon erinran emot dåvarande chefens för ecklesiastikdepartementet uttalande angående full likställighet i pensionshänseende, således även i fråga om antalet tjänstår för erhållande av pension till oavkortat belopp, mellan rektorn vid Tomtebodas-institutet och övriga ovanberörda rektorer. Då nu dessa senare på grund av 1918 års lagtima riksdags beslut äga att komma i åtnjutande av hel pension vid 65 levnads- och 33 tjänstår, synas enahanda bestämmelse böra gälla även för rektor vid blindinstitutet å Tomtebodas.

Vad sedan angår rektorerna vid de båda övriga blindundervisningsanstalterna, nämligen förskolan för blinda i Växjö och hantverksskolan i Kristinehamn för blinda, synes det mig i anslutning till vad statskontoret anfört vara skäligt, att de med avseende på pensionsåldern likställas med rektor vid blindinstitutet.

För att ingen tvekan skall råda vid tillämpningen av bestämmelserna rörande pensionsåldern för befullmäktigade rektorer, vare sig det är fråga om rektorer vid blindundervisningsanstalter eller vid allmänna läroverk, högre lärarinneseminariet eller folkskoleseminarier, lärar mom. i) av 5 § pensionslagen böra ändras i huvudsaklig överensstämmelse med vad statskontoret föreslagit. För undvikande av missförstånd bör emellertid, då särskilda bestämmelser gälla beträffande rektor vid statens vårdanstalt i Lund för blinda med komplicerat lyte, i 5 § i) av pensionslagen uttryckligen angivas de blindundervisningsanstalter, å vilkas rektorer de ifrågasatta nya bestäm-

melserna skola äga avseende. Enligt vad jag inhämtat av chefen för finansdepartementet, med vilken jag samrått beträffande de delar av förevarande ärende, som avse ändring i den civila pensionslagen, har han för avsikt att senare under riksdagens lopp göra hemställan om ändring av nämnda lag i enlighet med vad jag nu förordat.

Såsom framgår av vad jag redan anfört, har statskontoret ansett erforderligt, att i samband med ordnande på sätt jag nu angivit av pensionsförhållanden för befullmäktigad rektor, särskilda bestämmelser i motsvarande hänseende meddelas i fråga om tillförordnad rektor vid statens blindundervisningsanstalter. Till detta förslag ansluter jag mig. Ifrågavarande bestämmelser torde böra gälla även rektor vid vårdanstalten i Lund och synas därför böra givas den generella avfattning, som de erhållit i statskontorets förslag.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att vad beträffande pensionsunderlag för rektor vid blindundervisningsanstalt är stadgat skall hava avseende å såväl befullmäktigad som av Kungl. Maj:t tillförordnad rektor, ävensom att tillförordnad rektor skall i samma utsträckning som befullmäktigad rektor vara underkastad bestämmelserna i lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Harald Frisk.